
John Carter Brown
Library
Brown University

2.16.–

$\frac{705}{2}$

a very important tract

VERTOOGH,

Over den Toestant

DER

West-Indische COMPAGNIE,

IN

Haer begin, midden, ende eynde,

MET

Een Remedie tot Redres van deselve.

Eerste Deel.

GEDRVCT TOT ROTTERDAM,

By Iohannes van Roon, Boeck-verkooper op de Neuwe-Have/ in 't Musijck-boeck. 1651.

Vertoogh, over den Toeſtandt der Weſt-Indiſche Compagnie. In haer begin, middan, ende eynde, met een remedie tot Redres van de ſelve.

HEt begin vanden Oorloghe / ſiet op de uytkomſte tot den Vrede.

De redenen waerom den Oorloghe by de Geunieerde Provintien teghens haeren wettighen Coninck van Hiſpangien aengevangen is gheweeſt / ſijn veroorſaeckt / Om dat deſelve Vereenichde Nederlanden de goede ende ghetrouwe Regenten van dien als de Ingheſetenen derſelve / door haeren Wettighen Coninck van hunne Wetten / Gerechticheden / Privilegien / ende vryheden ſijn ghedeſtitueert / ontvreemt / ende berooft: ende daer-en-boven in hunne Goederen / Gemoederen / ende eygendommen geperturbeert: boven dien de ſelve Regenten als Ingeſetenen / van de ſelve / een conſcientie dwanck opgelegt / en haere Gemoederen daer mede bekommert / trachtende deſelve met Inquiſitie te introduceren / ende in practijcque te ſtellen; 'twelcke de Gemoederen vande voorſz. Regenten / als Ingeſetenen vande ſelve / ſoo verre opgetrocken heeft / dat ſy niet en hebben ontſien een openbaren Oorloghe tegens hunnen wettighen Coninck aen te vangen / ende hem alſoo te accreſſeren.

Dat ſy niet ontſien hebben den Coninck van Hiſpangien met den openbaren Oorloghe op't lijff te vallen / ende hem te bejegenen als een Tyran / ende Erf-vyandt van deſen Staet.

Inde handt grijpende de Wapenen ende alle beduncklijcke middelen omme denſelven af te keeren / ende haer van 't jock der ſlavernye te bevryden: daer toe opſettende goedt ende bloedt / verbindende de reſpective Provintien / Regenten van dien / ende de Ingheſetenen van deſelve / malkanderen by Eere / Trouwe / ende ſolemnelen Eede / ſweerende den ſelven Coninck aff / ende malkanderen aen / omme hun met goedt ende bloedt by te ſtaen / mainteneren / ende defenderen; teghens wie? niet alleene tegens den Coninck van Hiſpangien / nemaer teghens alle die gheene / die deſelve Geunieerde Provintien / Leden / Steden / ofte Ingheſetenen van dien / 'tſy Wtheemſche / ende Inheemſche Heeren / Vorſten / Princen / Landen / Provintien / Steden / ofte Leden / die hun eenighe forſen / overlaſt / ende gewelden wilde aen doen / ofte moliſteren.

Is yemandt curieus om de waerheydt van dien te weten / leeſt het derde Artijckel vande naerder Unie / Anno 1579. den 13. Januarij / binnen Utrecht geſlooten / ende beſwooren. Welcke Unie / ſoodanigh in practijcque gheſtelt ende gheobſerveert is ghewoorden / dat de Ingheſetenen deſer Landen / uyt dewelcke alle middelen van Contributien tot den Oorloghe ghetrocken ſijnde / noyt onluſtigh ſijn geworden / maer in hunnen yver hoe langer hoe meer brandende / ende ghecontinueert hebben: ghelijck in den Jaere 1620. ende 1621. ghebleecken is / dat de Inwoon-van deſen Staet / omme de Regeeringhe vanden yver ende goeden wille te verſeeckeren / den Staet deſer Landen aenghebodeu ende gepreſenteert hebben op te rechten twee Compagnien; d'eene van Ooſt / ende d'ander van Weſt-Indien / onder

 permitatie

permitatie ende benefitie van seecker Octroy voor eenigen tijdt van jaren / daer toe inteyckenende voor de West-Indische Compagnie hondert en tachtich tonnen Gouts ; niet alleene uyt die insichten om hun eygen voordeel ende proffijt daer mede te soecken / nemaer omme den dienst van't gemeene beste / tot afbreuck van den Coninck van Hispangien te drucken / krencken / ende onder de voet te brengen: Oock niet uyt die insichten / omme soo grooten / ende merckelijcken Capitael / losselijck te avontureren / ende hazarderen / nemaer omme deur den Staet van't Landt ghemaintineert / gheassisteert / ende ghesterckt te werden : welcken volgende de Compagnie in practijcque is ghestelt / ende swaere Equipagie / voor den dienst der selve als voor 'tghemeene beste ghedaen is / bestaende in uyt-rustinghe van veel kloecke ende wel ghemonteerde Oorlogh-schepen / Jachten / ende Vlooten. Met dewelcke den Coninck van Hispangien sijne vleughelen soo gekort / ende de hardt-ader afghesteecken sijnde / dat hy gheheel verflaut / ende in onmacht gevallen is : dat is / Syne rijcke geldt-mijnen / ende retouren uyt de ghewesten van Oost-ende West-Indien komende / bestaende in Goudt / Silver / Specerypen / ende ontallijcke kostelijcke waren / daer mede den Coninck van Hispangien soo verswackt / ende dese Landen soo verrijckt sijn gheworden / dat hy daer door eerst om een Bestant / ende daer nae om Vrede ghebeden heeft. Sijnde in't oprechten der voorsz. West-Indische Compagnie alle Inwoonderen vande respective Provintien / sonder onderschept over gheboden ende gepresenteert in deselve Compagnie te moghen ende konnen herideren ende participeren / naer yders ghelegentheyt ende vermogen.

Ende op dat niemandt vande Ingesetenen deser Landen sich dien aengaende souden hebben te beklagen / dat sy / wanneer de Compagnie naer de oprechtinghe vande selve / in florisantie / ghewin / ofte conquesten quamen te exeleren / van daer inne niet gheherideert ofte geparticipeert soude te hebben : Soo hebben de Aenleyders / ende eerste participanten door authoriteyt ende admissie van haer Ho: Mog: alle Inghesetenen van desen Staet / ende yder Provintie in't bysonder / by affigatie van Billietten / gheroepen / ghenoodight / ende aenghebeden / in deselve opgerechte / Compagnie te herideren / participeren / ende resiqueren : 'twelcke door de Liefhebbers ende ghetrouwe Patriotten des Vaderlandts door't inteyckenen vande voornoemde Capitalen soo verre ghebracht is / datter onder restrictie ende benefitie van't geconsenteerde Octroy over de hondert ende tachtich tonnen Gouts / als voorsz. tot oprechtinghe van deselve West-Indische Compagnie / niet alleen gheteyckent / nemaer in contante penningen ghefurneert / ende te berde ghebracht zijn. Dat nauwelijck een aenvanck gemaecht / ofte in't werck gestelt sijnde / ofte den Coninck van Hispangien / (considererende wat hem daer aen ghelegen was) heeft terstondt ende op nieuws van een Treves / ofte bestant beginnen te spreecken.

Ende de Hoogh-Mogende Heeren Staten Generael deser Vereenichde Nederlanden aen d'ander zijde / considererende de nutticheyt / seeckerheyt / voordeel / ende proffijt vande voorsz. Compagnie / voor den Staet derselve Landen / ende de Inghesetenen van dien ; Hebbende by't verleenen vanden voornoemden Octroy in het 39. Articul belooft / ghelijck aldaer belooft wert / dat Haer Ho: Mo: deselve Compagnie teghens eenen jeghelijcken sullen mainteneren / ende defenderen inde vrye Zee-vaert / ende Traffique / met subsidie van twee tonnen Goudts s'jaers.

Ende in het 40. Articul / belooven deselve de meer-ghemelte Compagnie met 16 kloecke / ende wel-ghemonteerde Schepen van Oorloghe / met vier wel-beseylde Jachten / te assisteren.

Alsmede

Alſmede wert by den Inneſhouden van't 41. Articul van't voorſz. Octroy gheſeght / dat in gheballe mochte komen te ghebeuren / dat deſe Landen in haere laſten merckelijck ſoude moghen werden verlicht/ ende dat deſe Compagnie in ſware laſten van Oorloghe ſoude komen te vervallen / ſoo hebben wy belooft/ ende belooven mitſdeſen / de voorſz. ſubdie ſulckx te vermeerderen / als den Staet vanden Lande ſal moghen lijden / ende die ſaecken vande Compagnie ſullen komen te vereyſchen.

Welck Octroy alſoo verleent/ ende de beloften van wegen den Staet ghedaen zijnde/ hebben de Participanten / hun daer toe verlatende / weynich ſwaericheydt ghemaeckt / hunne ingheteyckende Capitalen ten dienſte van't ghemeene beſte / ende tot op-bouwinghe der West-Indiſche Compagnie in't byſonder te furneren / ende alſoo te employeren: Daer mede groote Schepen Armaden gheequipeert/ ende als vooren gheſeydt/ in Zee ghebracht ſijn/ die de kuſten van West-Indien ende Africa op de Commiſſien vande Ho: Mo: Heeren Staten Generael in korten hebben kunnen beſeylen ; Ende de ſchepen vanden Coninck van Hiſpangien ſoo weten te attaqueren / dat nauwelijckx een maent in't jaer paſſeren konde / off de Vreughde ende Victory-vlagghen met de wimpelen vande genomen prijſen / ende des Coninckx Schepen/ heeftmen allerwegen op de ſtroomen deſer Landen wijdtluſtich ſien ſwieren ende ſweven : Men hoorde op der ſtraten menichmael ende ghedurich vande eene Victory voor/ ende d'ander naer juychen ende ſinghen / den Staet was daer over verheught / den Coopman/ ende Participant wiert aenghenaem ghewin toeghebracht / den Ambachtſ-man ende Burgher heeft ſich verblijt over de wackerheyt ſijner neeringhen ende hanteeringhen.

Daer op is ghevolght / dat de ſelve Compagnie den Coninck van Hiſpangien Anno 1624, de Stadt Salvador afghenomen heeft / anno 1628. de machtighe rijcke Silvere Vloot / die gheen kleynen zegen ende welvaert alhier te Lande by ghebracht heeft / ende menſchelijcker wijſe ghesprooken/ naeſt Godt Almachtich/ de eenighe oorſaeck van die voortreffelijcke / ende heerlijcke Victorien van s'Hertoghen-Boſch, Weſel, ende meer andere plaetſen/ die den Staet deſer Landen van't onſeecker / in een ſeeckere defenſie hebben ghebracht.

Wanneer den Vyandt anno 1629. d'Ylnée ghepaſſeert / ende op de Veluwe in't hart ende midden van ons Landt ghekomen was ; Ende oock als de machtighe toeruſtinghe der Schalouppen tot Antwerpen anno 1631. gheprepareert / ende voornemens waren een groot exploot op deſen Staet te doen / omme alſoo Hollant ende Zeelandt van malkanderen te ſepareren / of dat op andere tijden eenighe intochten in Vlaenderen ſijn gheweeſt ontrent de Ley , ende andere plaetſen.

Soo heeft den Staet deſer Landen (doch meer als billick) haer van des Compagnies Volck/ Jachten / ende Gheſchut / weten te dienen / niet tegenſtaende in die tijden de meeſte voordeelen / ende progreſſen voor de Compagnie waren te doen.

Naederhandt ſijn by die vande West-Indiſche Compagnie inghenomen / Louande , St. Poule , St. Ome , Pharnambuco , Pariba , Tamerica , ende meer andere importante plaetſen ; ghelijck mede deſelve Compagnie de ſterche Negotien inde Barbades, Guinea, Nieu-Nederlanden , ende veel andere gheweſten meer hebben ghepoupeleert/ dat alle een ſeer groote neeringhe ende vertieringhe / ſoo in uytgaende als inkomende Waren ende Coopmanſchappen hier te Lande veroorſaeckt heeft.

Indien den Coninck van Hiſpangien ergens eene equimpagie van Schepen / of

of Vlooten was toerustende / omme d'een of d'andere rijcke Retours uyt andere ghewesten te haelen / ende in Hispangien / ofte de Nederlanden (tot uytvoeringhe vanden Oorloghe) te brenghen / des Compagnies Schepen kreghen veeltijdts een goedt ghedeelte daer van; dat hem menichmael soo benauwt / ende sijne finantien inde Nederlanden soo verswackt heeft / dat den Oorloghe immers offensive niet konde ghevoert werden.

Maer wat ist / de goede roem-waerdighe conquesten / ende loffelijcke Victorien der voorsz. Compagnie / sijn by nae wederomme verdweenen / ende te niete gheworden: Jae dat meer is / ende wert ondervonden dat de Compagnie in groote ende in Insurportabele schulden is vervallen.

Hier op sal wel licht yemandt mogen seggen / datmen beter op't roer hadde moeten passen / ende soodanighe gesegende conquesten niet verwaerloost behoorden te hebben / ende sullen oock wel veele curieus syn omme te weten waer uyt / ende om wat oorsaecke soodanighen verloop voor de Compagnie gheresulteert is.

Daer op soude kunnen gheantwoort / ende voor bericht ghegheven werden / dat de Compagnie aen d'een zijde / in't regart van veele / haere Dienaers / groote ontrouwe / wandevoir / eyghen-baet / ende sorgheloosheydt te ghemoet ghesien heeft / dat menichmael om d'een of d'ander redenen ongheschraft ghebleven is: Daer van soo veel ende menichvuldighe Exempelen aen te wysen soude sijn / dat veel papier van noode ware / omme 'tselve alle te beschrijven.

Aen d'ander zijde heeft het veel gedependeert aen de veel-hoofdighe regeeringhe / ende directie alhier te Lande / ghelijck kortelijck / ende met weynich woorden aenghewesen / ende by yeder een wel gheapprehendeert sal kunnen worden.

Ende voornaementlijck wanneermen siet / ende het oogh slaet op de directie / beleydt / ende menagie vande Administratie der meer-ghemelte West-Indische Compagnie / die ten tijde van't verleenen van't Octroy is gheformeert in vijf Cameren / ende in acht Comptoiren / als naementlijck;

(Tot Amsterdam vier neghende parten te dirigeren / met 20. Bewint-hebberen / Zeelandt twee negende parten / ende twaelf Bewint-Hebberen / de Mase / Noorder-quartier / ende de vijfde Camer van Vrieslandt / ende Stadt ende Landen yeder een neghende part / ende elckx veerthien Bewint-Hebberen / sijnde te samen vier-ende-'tseventich Bewint-Hebberen.

Behalven die gheene / uyt andere Provintien ende Steden / die hondert duysent gulden inde Compagnie gheteyckent hebben / daer beneffens noch sijn ghecommitteert / ick wil noch swyghe vande veelvoudige be-Eedighde hooft-Participanten / ende dan de menichvuldighe Bouck-Houderen / Commisen / Clercken / Equipagie-meesters / Conscharges / ende Boden.

Hier by komende / dat de Camer vande Mase ende Noorder-quartier / die yeder een negheude part vande Compagnie administreren / haer hebben ghedeelt in vijff Camers / als op de Mase, tot Dort, Delft, ende Rotterdam, elckx yeder een seven-en-twintichste part / ende in't Noorder-quartier tot Enchuysen, ende Hoorn, yeder een achthiende part van de Compagnie.

Behalven dat eenighe Bewint-Hebberen inde plaetsen daer haer Comptoiren / ofte Camers ghehouden werden / niet en resideren / noch fixe Domicilium sijn houdende / als by exempel / daer sijn Bewint-Hebberen van Gelderlandt ende Utrecht / die resorteren onder de Camer van Amsterdam, daer sijn oock Bewint-Hebberen ter Veere, Vlissingen, ende andere Steden in Zeelandt die resorteren onder de Camer tot Middelburgh.

Daer

Daer zijn oock Bewinthebberen inden Haghe / als andere Steden van Zuyt-Hollandt / die resorteren onder de Kamers van Amsterdam ende de Maze. Daer zijn oock Bewinthebberen in alle de Steden van Noordt-Hollandt / ende voornamentlijck tot Alckmaer drie/ende alle de andere Steden yder een/die resorteren onderde Kamer van 't Noorder-quartier.

Wel mocht yemandt seggen/ wat dienst konnen die Kamers trecken vande Bewinthebberen die buyten de Steden haerder residentie der Kamers woonen / daer kan op gheantwoort worden/dat sy daer soo noodigh zijn/ als het vijfde rath aende Wagen/ende alsmen het seggen mocht/ soo en doense niet als hunne Tractamenten tot laste/ende nadeel vande Participanten te trecken/ende ontfangen/ende in plaets van voordeel / ende assistentie te bewijsen / de goede resolutie renverseren / ende dickmael uyt jalousie tegen-spreecken/ofte ophouden/als by exempel:

Indien yemandt aende Kamers wat te vorderen ende te verrichten heeft/ voornamentlijck wanneer om Expeditie / ofte geldt aenghemaendt werdt / vant ghene yemandt swaerelijck verdient / ofte met groot perijckel ende bekommernisse te goede gekregen heeft/ soo valter terstondt een rijpe/ ende meer als wel-gefondeerde excuse/dat is/de Bewinthebberen zijn niet compleet/ of de Cassier of Bouckhouderen zijn niet byder handt / ofte d'eene moet in sijn particulier vaceren / of d'een dese ende d'ander die wegh gaen / d'andere ligghen sijne affairen daer niet toe / om sigh met Compagnies dinghen te bemoeyen ende den tijdt daer mede te consumeren/ ofte anders seght-men/gaet eerst by de presidiale Kamer/en kompt dan hier / ende waer dat noch met eens / ofte twee - mael te doen / maer Godt weet/ dat het soo meenigh-mael ghebeurt / dat de Poursuijvanten ende Sollicitanten hun selven consumeren/eer sy tot hun effect konnen geraecken.

Alsmen hier by vought/ wat dienst die de meenighvuldige Bewinthebberen der West-Indische Compagnie met hun ghevolgh/ende dependentien/ voor 't gemeen zijn doende. Soo dient daer op gheleth / dat dick ende menigh-mael de Vergaderinghe vande XIX. gheconvoceert/ ende by een gheroepen zijnde/ veeltijdts seer goede resolutien ghenomen/ ende voorslagen ghedaen/van Equipagie/ afveerdigen van Schepen/Koopmanschappen/ende goederen/ dat ten Bureele ghebracht/gheresolveert/ende besloten zijnde/omme naer d'een of d'andere gewesten/en Landen/ tot voordeel van 't ghemeen te seynden / ende employeren / welcke Equipagie naer gelegentheyt/op yder Kamer alsdan verdeelt is geworden/omme volgens resolutie/ ende het besluyt der XIX. in 't werck gestelt te werden.

Soo is dick ende menighmael bevonden / dat de Kamers in 't particulier het selve niet goedt ghevonden / noch achtervolght hebben / ofte malkanderen daer over niet willen verstaen / ofte anders / als al yets ghedaen werde / soo is het selve stucks-wijse ende ten halven ghedaen / oock somtijdts naer verloop van tijdt / achter de marckt / ende naer 't saysoen/ oock somtijdts wel gheheel achter gebleven.

Sulckx dat daer uyt meermael veroorsaeckt is / dat in plaets van rijcke retouren te bekomen/achter het net is gevischt.

Als mede eens ghesien wordt / dat wanneer inde gheconquesteerde afgheleghen Landen / eenige Retouren/en Waren zijn geembarqueert / voor reeckeninghe van twee of meer Kamers hier te Lande/soo salmen bevinden/ende is inder daet waer/ dat die Kamer daer 't Schip/ofte Schepen/ aengekomen zijn/ prima mihi gespeelt hebben / ende de ingheladen goederen als een buyt voor haer gheheel behouden / latende

tende de andere Kameren sonder effecten/ ende middelen omme nieuwe Equipagie te komen doen.

Daer uyt veroorsaeckt is/dat Hooren geen loopende schult en heeft/Enckhuysen veel / Rotterdam is niet ten achteren / Dort / en Delft steecken tot de keel toe inde schulden/Zeelandt is op een effenen boom / Amsterdam veel ten achteren.

Of dat het xxiiij. artijckel vande Octroye by de Bewinthebberen gheobserveert is/wil den Auteur/ den Leser gheerne in bedencken gheven / ende hier by doen/ dat hy wel gheerne een eenigh Militair persoon mochte sien / die sich over het Tractament/ende recompense voor weldoen vande Bewinthebberen is bedanckende/maer ter contrarie werdt yder een gedisobligeert/ende gediscourageert.

Ende alsmen aen d'ander zijde remarqueert / ende examineert / hoe den Standt van 't Landt anno 1641. met den Trouloosen overgheghevem / ende meyneedighen Koningh van Portugael/ten tijde van sijn afvallinge / hebben ghecontraceert ende een Bestandt van thien jaeren besloten / assisterende den selven Koningh in sijn swacken staet/ met een Vloot van 22 kloucke ende wel-gemonteerde Schepen/ consenterende den selven alhier te Lande twee duysent Man/ met ontrent vijf hondert Peerden te mogen lichten ende derwaerts te voeren/ beneffens alle Krijghspreparatien / Ammunitie van Oorloge/ ende 't gene daer aen dependeert.

Ghelijck oock ghedurende den tijdt van 't selve bystant den selven Koningh alhier te Lande veele Schepen / Gheschut / ende verdere Amunitie ghekocht/ ende derwaerts ghevoert heeft/ daer over den meer-ghenoemden opghewopen Koningh in plaets van danckbaerheydt voor de weldaden van desen Staet ghenoten/ ende ontfangen/te bewijsen/ haer seer Traiterlijck gerecompenseert / ende gheloont heeft.

Eerst met de Compagnie af te nemen Angola, Sint Omme, Levando, St. Poule ende meer andere plaetsen/ als mede des Compagnies Schepen / ende Goederen/ daer door de selve gheheelijck in onmacht/ende in 't voetsant geraeckt is. Ten anderen heeft de Compagnie dat onghelijck moeten lijden / dat wanneer de Portugesche Vloot anno 1649. seer verstroyt ende ghedevaliseert op de Brasilische Cust ghekomen is / ende de grootste apparentie vande Werelt was / omme de selve te slaen / ende in onmacht te brenghen / jae soo dat nae alle apparentie niet een Schip daer af gekomen soude hebben, ten waere den Admirael de Witte/met byhebbende Schepen sijn ancker gelicht / ende het hase-pat gekosen hebben / ghelijck men voor een spreeck-woordt seght. Dat hem by sijne Instructie / ende voornamentlijck het 40. ende 41. articul vandien/wel anders belast ende gheordonneert was / die medebrengende is/dese woorden:

Articulo 40. Den Admirael, als oock de Capiteynen, ofte eenige vandien, tot Paraiba ghekomen wesende, sullen datelijck haere inhebbende Chalouppen opsetten, hunne onder-hebbende Schepen van Brant-houdt, ende Water versien, ghevende van haere aenkompste aldaer datelijck advertentie aenden Heere President, ende Hooghe Raeden, in Pharnambuco residerende, omme der selve ordre te ontfangen ende achtervolgen.

Articulo 41. Ende wordt mits desen ghelast, den meer-ghemelten Admirael, als oock de hooge ende laghe Officieren, mitsgaders ghemeene Matrosen vande meer-ghenoemde Vloot, de meer-ghenoemde Heeren President, ende hooghe Raeden, te respecteren, ende obedieren, ende dat wordt alhier noch inde beste bouwe geslagen/ en die Man eyscht wederom nieuw employ.

Daer

Daer en boven heeft den selven Koningh alle sijne machten / en krachten ingheſpannen/ende te samen ghebracht / omme de iteratiue Secourssen van desen Staet te dempen / vernielen ende om te brenghen / ghelijck meermael is gheschiedt / ende daer inne blijft continuerende.

Ende op dat den meer-ghenoemden/ ende opghewo rpen Koningh onder schijn van vrundschap ende alliantie/sijn Schelm-stucken aenden Staet/ende de Ingheſetenen vandien te beter in 't werck soude konnen stellen/ende uytvoeren/ heeft d'een Ambassadeur voor/d'andere nae hier te Lande ghesonden/ ende ghehouden/ omme alles wat by den Staet van 't Landt voorghenomen / ende gheresolveert werdt/ te verspieden / ende achterhalen. Biedende den Staet deser Landen aen alle vrundtschap/ beloovende met swaere ende diere Eeden/ by accoordt ende verdragh aenden Staet ende de West-Indische Compagnie/ alles te restitueren/ ende over te geven dat hun gheduerende het tien-jaerigh Bestandt door de Rebellen(soo hy die noemt) haer afghenomen is / met restitutie vande schade ende interesten / ende daer en boven/door Tractaet van Vreede meer/ als door 't onseecker vanden Oorloge eenighsints te wachten was.

Maer wat is daer op ghevolght / niet als een deel grove / godloose ende vileyne Leughenen / Bedriegheryen ende den spot met den Staet deser Landen ende de goede Regeringhe vandien ghedreven / 't welcke notoir/ende by yder een soo bekent is / dat onnoodigh zy daer van te schrijven / ofte eenighe alligatien meer by te voughen.

Voorwaer soo den Staet deser Landen oyt smaet/ affronten/ schimp/ ende hoon gheleden heeft/ soo is het selve haer aengedaen/ door dien Koningh van Portugael/ die by haer op sijn voeten ghestelt / ende opgherecht is gheweest / ende by die ghene die den Staet veel gekost heeft/maer qualijck en geloont.

Ick gheloove soo den Koningh van Hispanien / ghewesene Erf-vyandt deser Landen/aenden Staet/eñ Ingesetenen van dien/ ten tijde vanden Twaelf-jarigen Treves/soodanighe Schelm-stucken bewesen hadde/ dat de Gemeente op de Staten niet te houden souden zijn gheweest / maer om wraeck / ende recentement gheroupen souden hebben: Omme alsoo den Staet deser Landen in verseeckering he te stellen/ ende daer door vast te maecken de Ligue garantie / teghens die ghene die desen Staet eenige fortsen/ofte gewelt souden willen aendoen.

Soo is oock by de Heeren Staten van Hollandt / ten tijde van 't Tracteren ende sluyten vanden Vreede met Spangien / de West-Indissche Compagnie met haere Conquesten inde afgheleghene Landen geconsidereert te wesen / een acte van Guarantie tegens Spangien ende alle andere Koningen/ende Potentaten/die den Staet ende Ingesetenen overlast souden willen aendoen. Ende het eenige middel is dat de Koningh van Hispanien in devotie / ende omme de opgherechte Contracten van Vreede te presteren/houden sal.

Maer de Compagnie nu machteloos / ende door de voorverhaelde proceduren/ soo in 't reguard vande quade mesnagie ende beleydt / als aen d'ander zijde des Portugaels trouloosheydt / soo verre vervallen zijnde / datse roupt om hulp ende bystandt/of het Schip moet te gronde/met alle het ghene daer aen dependeert.

Dan soude de goede Patriotten ende ghetrouwe Inghesetenen / (die als voorengheseydt is) over de hondert en tachtich tonnen goudt / aende Compagnie te kost ghelevdt ende ghetevckent hebben / behalven 't gheen de Compagnie op de Posito ghenegotieert heeft / ende de bylagen naerder-handt ghedaen / te gronde te moeten

 sincken

sincken ende verdwijnen/ daer by soo veel duysenden Zielen gheruyneert/ ende verdorven moeten werden.

Behalven de Interesten die den Staet van 't Landt door 't verdwijnen van die Compagnie die altoos gheconsidereert / ende ghehouden is voor een Compagnie van Staet / ende alle Commissien / expeditien op desselfs naem verleent ende uytgegeven / als zijnde een vande twee pilaren daer op den Staet deser Landen is rustende/ sal komen te lijden / ghelijck den Heer Raedt Pensionaris Cats / onlanghs inde groote Vergaderinge / uyt den naem vande Ed: Groot Mo: Heeren Staten van Hollandt/spreeckende de selve Compagnie/ beneffens de Oost-Indische Compagnie alsoo heeft gheconsidereert / ende gheoordeelt dat de selve ghehandthaeft behoort ende moet werden / daer mede de andere vijf Provintien / als Gelderlandt/ Zeelandt / Utrecht / Over-Yssel / ende Stadt en Landen haer hebben gheconfirmeert.

By de welcke verscheyde / ende distincte goede resolutien / tot conservatie / ende restauratie der selve Compagnie ghenomen zijn / welckers executie alleen afghewacht wordt.

Maer Vrieslandt blijft van dat groote nootsaeckelijcke ende redoutabel werck/ gheheel onghevoeligh ; ende afghesondert protesterende dat den gheheelen voortgangh van 't selve dienstigh / ende redoutabel werck / verhindert ende opghehouden is.

Wil yemandt vragen de redenen waerom/ daer sal by een van haer geantwoordt werden :

1. Dat haer Provintie,noch Ingesetenen van dien niet geinteresseert en zijn.

2. Daer sal by-ghevoeght worden : Dat sy uyt de Oost-Indische Compagnie by 't vernieuwen van 't Octroy uytgestooten zijn.

3. Dat sy gheen Kamer vande West-Indische Compagnie binnen haer Provintie zijn hebbende.

4. Dat de Directie vande veelvuldige Bewint-hebberen, met haeren ghevolghe door quade directie oorsaeck vanden ondergangh der Compagnie is.

5. Dat de Compagnie particuliere aengaet, ende niet het gemeene Landt.

6. Dat de Oost met de West-Indische Compagnie gecombineert behoorde te werden, met meer andere gheringhe objecten/van kleyne importantie/ die soo men bericht werdt/ by de iterative besendingen door de Ho: Mo: Heeren Staten Generael ten dien fijne inde Provintie van Vrieslandt ghedaen/ ghesolveert/ te ghemoet gevoert/ende wegh-genomen zijn.

Ende voornamentlijck by de laetste besendinghe inde Maendt Aprille deses Jaers 1651. ghedaen / daeromme de Heeren Ghecommitteerde van wegens haer Ho: Mo: soo yverigh zijn gheweest / dat de selve ghelijck men seeckerlijck weet/ de moeyten ghenomen hebben / omme de Heeren Leden vande Provintie van Vrieslandt in haere Huysen/ ende by der Straten als particuliere Sollicitanten/ te gaen spreecken/ onderrechten/ ende informeren/ vanden dienst van 't Landt ende noodtsaeckelijckheydt der voorsz Compagnie voor den Staet der selve / ende de Inghesetenen van dien.

Jeghens welcke Solutien by de Heeren Ghecommitteerde van haer Ho: Mo: ghedaen / op de voorgaende scripulen / ende beswaerenisse by de Provintie van Vrieslandt gemouveert/egeen contradictie gevallen is.

Of nu de saeck by de Regeringhe/ die op 't scheyden stondt/niet wel verstaen/ofte

de

de propositie by de Leden niet wel ghelesen/ ende gheexamineert is / daer aen soude konnen getwijffelt werden.

Altoos dat is seecker/ dat de Provintie van Vrieslandt de Heeren Ghecommitteerde van haer Ho: Mo: hebben bedanckt / voor de ghenomen moeyten/ ende verklaringhe ghedaen/ wel goede ghenegentheydt te hebben/ omme hunnen olden ende ghetrouwen yver tot de voorsz Compagnie met ghewoonlijcke subsidie by te woonen / maer excuseren de versochte consenten in te willigen / omme redenen/ by haere resolutie geallegeert.

Verklaren/ ende versoucken de ghemelten Heeren Staten van Vrieslandt by der selver resolutie vanden 25. April deses Jaers 1651. haer Ho: Mo: aen te bieden/ dat sy nimmermeer sullen mancqueren/ om naer haer uyterste vermoghen/ te contribueren/ tot onderhoudinge vande goede vrundtschap/ ende correspondentie / met alle het ghene van oude ende vertrouwde Bondtghenoten / met redenen/ en billickheydt kan werden gevordert.

Nu dan / dat de Provintie van Vrieslandt op de voorgaende scripulen / ende objectien niet meer en staen/ende by haer Ed: Mo: wel is geconsidereert/ dat ten tijde van 't verleenen van 't Octroy / anno 1621. haer Ed: Mo: beneffens Stadt en Landen/toegheftaen is/ een Kamer inde West-Indische Compagnie / ende sulckx niet door d'andere Provintien daer uytghehouden/ nemaer selfs daer uyt gebleven/ mitsdien 't selve tot nadeel van andere niet en kan werden geduyt.

Wat belangt dat de Compagnie particuliere/ ende niet den Staet aengaet/ ende de opkompsten by haer genooten souden werden / daer teghens wordt te ghemoet ghevoert / dat de Participanten in xvij. a xviij. Jaeren van haere ingheteyckende Capitalen niets genoten hebben/ ende dies niet teghenstaende/ soo zijn haere Capitalen teghenwoordigh gheen vijfde-part waerdigh/ soo dat een Capitael / ende dan noch vier vijfde-parten versmolten zijn.

Dat de Inghesetene van Vrieslandt / naer de expiratie van 't Octroy aende Oost-Indische Compagnie daer inne niet gheadmitteert zijn / kan by haer Ed: Mo. mede wel gheconsidereert werden/ om redenen dat de selve in 't oprechten van de Compagnie haere Capitalen daer inne niet hebben willen periculiteren / nochte hasarderen/ uyt vreese van nadeel ende schade te lijden.

Sulckx dat dan niet vreemt is/yemandt gheen schade ofte nadeel/ onderworpen te willen wesen / buyten de proffijten ghehouden werdt / te meer als een Capitael van 100. op 560. geaccresseert is.

Ende dies niet teghenstaende / soo is de Provintie van Vrieslandt toegħelaten/ een Bewinthebber inde Oost-Indische Compagnie te houden / ghelijck den selven aldaer noch resideert.

Wat belanght de Combinatie vande Oost met Wet-Indische Compagnie / is by de Heeren Staten van Vrieslandt van ghelijcken wel gheconsidereert; ende bemerckende dat het niet practicabel is / om redenen by de Heeren Ghedeputeerde ghealligeert / daer van oock de West-Indische Compagnie egheen oorsaeck is / die niet liever als de Combinatie soude sien / nemen daer mede stilswijghende co n tentement.

'T ghene voormaels van met Portugael te accorderen gherecommandeert is/ ende by de voorghenoemde resolutie der Heeren Staten van Vrieslandt / vanden 25. April werdt gherenoveert / dat soude disreputabel ende disavantageus voor den Staet deser Landen wesen/voornamentlijck wanneermen een opgeworpen Koning

 van

an Portugael/die meer Obligatie aen desen Staet / als hairen op syn Kop heeft/ oude te ghemoedt voeren/ ende een accoordt teghens syn wille ende danck over den hals dringen.

Als die saeck wel ghconsidereert wordt / sal een ghesondt oordeel moeten beken- nen / dat desen Staet duysent-mael meer aen Portugael ghepresenteert ende ghe- daen heeft/als de meyneedighe Schelmen meriteren/ ende van haerent wegen meer eet / affronten en schelm-stucken / onder schyn van alliantie aen desen Staet/ ende Inghesetenen van dien / bewesen / als den Koningh van Hispanien oyt ghedaen/ ofte by tyde van Treves gedacht heeft.

Daeromme noch veel Weduwen ende Weesen/ als die ghene aldaer in verdruc- kinghe leven/ dagheliycx suchten/ kermen / ende het bloedt vande omghebrachte tot den hooghen Hemel om wraeck en hulpe roupen.

Wat nu belanght de quade directie / mesnagie / beleydt ende administratie der Bewinthebberen/met hunnen gevolge ende aenhangh/ die wel eenighsins oorsaeck vanden onderganck der Compagnie souden mogen zyn/ daer over alle de Wereldt/ ae selfs de Participanten / die by remonstrantie aende hooge Regeringe daer over ghedolleert hebben / klaghen ende uytroupen / daer inne dient wel noodigh ver- sien.

Ende sal oock versien werden / ghelyck de hooghe Regieringhe tot dien eynde al in December 1649. verscheyde Concepten voorgheslagen / ende besoingnen ghe- formeert / ende veele ende menighvuldighe resolutien ghenomen hebben. Sulckx dat het alleen maer staet aende executie ende voltrecken vandien / dat oock ten hooghsten noodigh is/ende geschieden moet / ofte de Provintien van Gelderlandt/ Utrecht/ ende Over-Yssel sullen tot het furneren van haere Quote noyt ghedispo- neert werden.

Ende om daer toe te komen / moet by der handt ghenomen / vast ghestelt / ghe- arresteert ende besloten werden / dat de Reecken-kamer waer toe de Instructie den 21. December 1649. ende den 14. April 1651. aen haer Ho: Mo: overgelevert is/in practycque werdt ghestelt / ende dien volgende het selve Collegie bestaende in seven Persoonen/met een Secretaris/ende weynigh Suppoosten / ten spoedighsten werde geformeert/ende in 's Graven-Hage aengestelt. Ghevende aende selve over de absolute Regeringe ende directie vande gheheele Compagnie/ met afschaffinghe van alle de Bewinthebberen/ende haeren ghevolge / Omme 't selve met kennisse ende op resolutie vande Ho: Mo: Heeren Staten Generael uyt te voeren / ghelyck het selve in Portugael in 't reguardt vande West-Indische Compagnie / grooter district vervattende/aldaer wordt geobserveert. Ghelyck mede de geheele directie vanden Oorloghe alhier te Lande/ door den Raedt van State/ die een veel grooter district / en maer twaelf Heeren tot de directie van dien hebben / ghedirigeert werdt.

Latende alleen aende Kamers daer de meeste ende swaerste Equipagie sullen vallen/eenighe Equipagie - meesters / omme beneffens/ ende ten overstaen vande Ghecommitteerde uyt de Reecken - kamer alles te bevorderen/ ende uyt te voeren/ dat by haer Ho: Mo: ofte de Reecken - kamer besloten / ende gheordonneert sal werden / Ofte anders dat de Equipagie van Schepen aende respective Admirali- teyten van tydt tot tydt werden geordonneert.

't Welck in Brazijl mede op den naem/ ende Regeringhe vande Ho: Mo: Heeren Staten Generael ghedresseert / ende verandert / ende ghedirigeert moet werden/

daer

daer toe by dese constitutie van tijde de alderbeste occasie ende ghelegentheyt ghepresenteert ende aengheboden wort / aenghesien den trouw-loosen Portugees in Brasil op sijn swackste ende in onmacht is.

Ende van wegen desen Staet / met een minder macht door Godts ghenade uyt-ghevoert sal kunnen werden / 'tghene by andere tijden met veel meer Volck ende Schepen niet sal kunnen gheschieden.

Dan salmen sien dat de directie een beter ploy nemen sal / 't Ghemeen wel ghebeneficeert werden / door persoonen die haer werck / niet van hunne particuliere affairen (als de Bewindt-Hebberen) maer vande saecken vande Compagnie maken sullen.

Dan salmen sien datter yver by de Participanten gheschept sal werden / ende de selve willich gemaeckt sullen werden tot een bylage van ses en een quart per cento.

Dan sullen de Provintien tot het consenteren van subsidien ende naerkominghe vande beloften by den Octroye ghedaen / ghewillich wesen / op hoope / dat by succes van dien / de ghewenste / ende van Godt Almachtich ghesegende conquesten dubbelt-fout inkomen sullen.

Ghelijck wy voormaelen ghesien hebben / dat de Provintien wel haest ghewillich ende ghereet sijn gheweest omme consenten te draghen tot het Belegheren / ende door de macht vande Wapenen te winnen / of een 'sHertogen-Bosch , Breda , Rijnberck , Maestricht , 'tSas van Gent , ofte Hulst , dat alle te samen soo veel voordeels ende ghewin niet bybrenghen kan / als de Landen van Brasil, West-Indien , met het gheene aen de Compagnie dependeert / wanneer Godt Almachtich 't selve believe te zeghenen / ende tot voorgaende restauratie te brenghen. 'tWelck door syn Excellentie Graeff Maurits (die daer van niet onbedachtelijck ghesproocken heeft) de Heeren Gecommitteerde van haer Ho: Mog: wel naeckt ende klaer aenghewesen ende verthoont is.

Dan sal de Provintie van Vrieslandt haer selven herinderen / dat by haer Ed: Mog: soo wel als d'andere Provintien het Octroy anno 1621. aen de West-Indische Compagnie sonder reserve ofte restrictie is verleent / ende de beloften in't XXXIX. XL. ende XLI. Articul vande Compagnie ghedaen / schuldich sijn te observeren.

Ghelijck de Heeren Staten van Vrieslandt sullen resumeren het derde Articul vande Unie anno 1579. gheslooten / ende daer door bewoghen werden omme te præsteren 'tgheene de ghesamentlijcke Provintien / malkanderen belooft / ende gheswooren hebben / te meer / als daer beneffens gheleght wort Haer Ho: Mog: resolutie van den 25. April deses voorsz. jaers 1651. daer by sy verklaren haere ghenegentheyt tot de West-Indische Compagnie / ende belooven aen de Ghedeputeerde van Haer Ho: Mog: te sullen contribueren / tot onderlinghe vrundtschap, ende correspondentie / alle het gheene van oude / ende vertrouwde Bondt-ghenooten met redenen / ofte billickheyt kan werden ghevordert / denoterende 'tgheene by de Unie / ende Octroy der Compagnie is belooft ; sonder meer voor te brenghen / de onvermogentheyt der slappe Neringhen / Inondatien van watervloeden / ofte verminderen van Impositien / by ghemelte resolutien vervat : Maer sullen eerder ghedencken / ghelijck de waerheyt is / dat de Oost ende West-Indische Compagnie sijn de Hooren-wercken ende Pijlaren vande Vereenichde Nederlanden / ende de Nederlanden de sitadelle van de selve.

Ende oock / dat wanneer de Hoorn / ofte buyten-wercken vervallen / ofte inghe-komen

nomen werden / de sitadelle in't grootste ghevaer / ende pericul is / om overvallen / ghewonnen / ende inghenomen te werden.

Te meer / ende om de redenen dat haere Ingheſetenen buyten andere Provintien van eenighe impositien sijn verlicht / ende dat haere finantien de andere Provintien in ryckdommen / ende wel beschapentheyt verre te boven gaen / daer van wy niet particuliers / [ghelijck ons nochtans wel bekent is] sullen schrijven.

Dan sullen wy alhier te Lande komen vernemen dat den Coninck van Hispangien gheconstringeert sal werden / de opgherechte / ende ghesllooten Vreede met desen Staet te onderhouden.

Dan sullen de Neeringhen ende Hanteringen toenemen ende vermeerderen / de Impositien / ende ghemeene middelen versterken / den Coopman floreren / ende in somma / wy sullen veel kunnen ghenieten / dat door den onderganck der West-Indische Compagnie / daer op de Oost-Indische Compagnie alsdan in verloop volghen sal / moeten missen / dat anders ghenooten soude kunnen werden.

Ende indien de Provintie van Vrieslandt daer veel oude / trouwe / ende wijse Regenten sijn / even onghevoelich / ende onwillich souden moghen blijven / als verhoopt / ende vast vertrouwt wert van neen / soo diende evenwel dat groot / ende important werck daeromme niet verlooren te gaen / ende teghens het verloop van dien / met andere middelen voorsien te werden: Eerst by naerder ende aensienlijcker besendinghe door den Staet van den Lande / ende uyt den naeme van ses Provintien iteratívelijck aen de meer-ghemelte Heeren Staten van Vrieslandt te doen / met protestatie van op haer te leggen alle onlusten / schade / hinder / ende naedeel / die de Geunieerde Provintien / als Ingheſetenen van dien daer door sullen komen te lijden / ende dat alle mede niet helpende.

Wat isser dan eyndelijcken over / niet anders / als dat 'tgheene de ses Provintien verstaen / de Compagnie ghehandt-haeft / onderstut / ghestijft / ghesterckt / ende volghens den ghemelten Octroye ghemainteneert moet werden / daer inne de sevende Provintie conform de Vnie dient te volghen.

Ofte anders zijn de ses Provintien bevoucht / de groote vande sevende Provintie haeren laste te Negotieren / ende op interest te nemen / ghelijck voormaels in't regardt van andere Provintien wel is gheschiet / daer van Gelderlandt Zeelandt / Vtrecht / ende andere / goedt ghevoelen hebben ghehadt / van alle het welcke alhier niet particuliers gheschreven sal werden / maer de goede uytkomste ghehoopt / ende ghewacht wort / daer toe Godt Almachtich sijnen ghenadigen zegen believe te verleenen.

A M E N.

